

Подунавка из-лази сваке Не-делѣ у вече, и кошта за целу годину 5 фр. ср. за полу 2 ф. 30 кр., на три месеца 1 ф. 15 кр. безъ поштарине съ поштариномъ 1 ф. више.

Предбронти се може кодъ сваке ц. к. поште. Изъ внутрености Србие нека изволе у плаћенимъ писмама съ новцима на књиѣжару Госп. В. Валожића обратити се.

Душанъ узе одъ Грка Маѣдонію.

Мили Боже, дивне волѣ твоє!
 Благо ономъ, на кога си воляѣ,
 Тешко ономъ, кога занемаришъ.
 Твоя воля големо намъ чудо,
 Ерѣ намъ умлѣ, да помисли, кратко,
 Шта ће твоя воля и управа.
 Съ твоє волѣ едно чудо кажу,
 Кадъ постаде та земля Србія
 Изненада силна царевина. —
 Душанъ, синакъ краля Дечанскога,
 Обладао Србскомъ краљѣвиномъ
 Преузевши круну у бабайка.
 Той намъри бѣше узрозъ главни:
 Одвѣстъ главитъ Душанъ юнакъ бѣше,
 Мило га е было погледати;
 Ко га гледи, тай се и загледи,
 Све обає лице милочрвно,
 И данасъ се прича по свиѣту,
 Да му не бы лика ни узраста,
 Што удара у очи юначке,
 А женскиѣ воле у юнака;
 Ни срчана зора на погледу,
 Предъ кимъ свако снебити се мора,
 Е чини се, властъ е Богомъ дана;
 Ни юначкогъ срца на мейдану,
 Одъ кога су најжешћи юнаци
 Зазирали и укланяли се;
 Ни бесѣде рѣчите и мудре,
 Што іой нико одолѣт' не мога,
 Ни довит' се, нити одказати;
 У свој земљи, што небо закрива,
 Не бѣше му слике ни прилике,
 Е васъ валяѣт и врсноѣа сама,
 Како чудо кадъ Богъ створи дивно,
 Моћномъ своіомъ и великомъ вольомъ,
 Нека има боля одъ больнѣхъ,
 На видѣду да свиѣту яви
 Што і' врлина и лѣпоти езгра,
 Я којой се нико не надиви.
 За младости племенити дара
 Занесе се и мудро и лудо;
 Невмоль не ће силна господщина
 Обузети свое подручнике,
 За највѣше войводе юначне,
 Войсковоѣе и сву свою войску;
 Те га своимъ учинише крадѣмъ,
 А баба му дигли съ престола,
 Те одъ дерта здоволяѣт премину
 У Звечану край Косова граду,
 Те одъ баба, краля Дечанскога,
 Оста сину влада и господство.

У ког' има доста пріятеля,
 Хоће бити пуно и душмана,
 Те се таре среѣа и несреѣа,
 На врсноѣу насрѣу біеде,
 На доброту вазда пакостъ режи.
 Тешко свакомъ брату на свиѣту
 У ког' нѣе тога нѣднога.
 5 Што е Срба по земљи Србїи,
 Прној Гори и Херцеговини,
 Далмаціи, Лици и Крбави,
 И у Босни и равну Срієму,
 Славонїи, до Јадранска мора,
 И Бугара по земљи Бугарској,
 Све то воли свога младогъ краля,
 Та воли га како свою душу.
 Зато му е мани околина,
 И сусѣдство са четири стране:
 С юга Грци, съ истока Татари,
 Ружанъ му е сѣверъ одъ Маѣара,
 На западу зли су му Латини,
 Свѣма мозгомъ закренула завистъ;
 Вазда гори завиди болѣму.
 20 Но Душану зато ни хабера,
 Како, брате, силу са ситниѣа;
 Не бои се краля нѣднога,
 Не стиди се ни цара Грчкога,
 И сви скупа да на нѣга поѣу
 У чуду би с' нашли и запари.
 Са силна е силна земля краля,
 Све што има за славу ће дати,
 Меѣ' свиѣтомъ да е у првенству.
 Гѣе е лоше, лоше се и дав,
 Ерѣ напредка поуздана нема.
 25 Нѣесу се Грци поуздали
 У оруж'е и среѣу юначку,
 Но лукавствомъ мисле да накнаде,
 Што юнаштвоомъ не бияху кадри.
 30 Измудрише и подло и тайно
 Да заваде Србе са Србима,
 Да имъ слави наприѣдъ не даду,
 Што се яви у години првој,
 Како Душанъ сѣде на пріестолъ.
 35 Подлой згоди довити се ласно,
 Ерѣ е мучна опачина леже,
 Те злу нѣе сана ни умора,
 Но све ради, кога да ояди.
 Мисле Грци, ево згоде живе,
 Кадъ одметну Бана Босанскога,
 Бана Стѣпа, што е Босни глава,
 Те раздвое Босну одъ Србїе
 И растави Србе одъ Србаѣа;
 Мислили су Србе да заваде.
 40 Али Душанъ мудра бѣше глава,
 И имаше добре виѣшнике,
 45 50 55 60 65 70 75 80 85 90 95 100 105

Те су добро увардали были,
 Одъ куда ихъ лота пеца гуя.
 55 Како Душанъ Грку у трагъ уѣе,
 И поузданъ хабаръ ухватио;
 Гѣе царъ Грчки о миру не ради,
 И гѣе Грци зблиа наумили,
 Слави Србској да стану на пута,
 Да е врате, нека не порасте,
 60 А танку е ласно затомити.
 Те се силанъ Душанъ подигао,
 Да убіе Грчку опачина,
 Што Србима хоће да досади.
 65 Клику силанъ силу Србадію
 На оруж'е подъ барика свога.
 А юнаци тешко дочекали,
 На юначку да краину поѣу
 Уза свога юначнога краля.
 Пѣваюћи латише оруж'е,
 70 Оставише миле свое майке,
 Оставише роѣене сестрице,
 Оставише жене и дѣчицу,
 Оставише своите и родбине,
 И кумове, свое пріятелѣ,
 75 Па весело ка Призрену хите
 По рієчи честитого краля.
 У свакомъ е срце оживѣло,
 На мейдану да чини юнаштво.
 Евъ пѣваю и попѣваю,
 80 Ка' на славу да ће я веселѣ,
 Или кадъ се куми я дѣвери.
 Пѣваюћи конѣ пояхую,
 Што имъ сее, што имъ вѣрне любе
 Изъ подрума чиле изведоше.
 85 Женскиѣ имъ сретна пута вичу
 Заоставши сѣтно и весело
 На дому имъ, милой постойбини.
 Доѣе войска равной Метохи,
 Начети се кодъ Призрена войска.
 90 Юнаци су рахатъ у логору,
 Коморе имъ свега допѣле;
 И колане коньма попустили,
 А и ситну истурили зопцу;
 Одмараю с' коньи и юнаци,
 95 Надаю се путу далекоме,
 Посѣдише докле починуше.
 А кадъ Душанъ одморіо войску,
 Дуже войску югу и истоку,
 Брзо доѣе подъ Планину стару
 100 И преко нѣ у Маѣдонїю,
 Те налѣзе на државе Грчке.
 Сто педесетъ тисуѣа е войске
 У Душана у Србскога краля.
 105 Силанъ Душанъ мударѣ юнакъ бѣше,
 На петоро подѣли войску,

Све по тридестъ тисућа юнака,
 Петъ в чета, петъ в челоѡа,
 Мейданце што ихъ жешкихъ нѣ,
 Што су вични бою и мейдану;
 Првой чети тури поглавицу
 Одъ Косова Бановић' Огњана
 Соевића изъ малене Баньске;
 Другу чету даде зету своме
 Некаквome войводи Войну
 Одъ бѣла Вучитрна града;
 Трећой войсци меће поглавара
 Одъ Пазара Релю Крилатицу;
 А четврту дође челоѡа
 Силанъ юнакъ Момчило войвода
 (Продужиће се.)

Маркиза Нескара.

I.

Одъ своју лепу жену у Риму у почетку XVI века была в Юниа, княгиня Романьола најлепша. Нѣнъ узрастъ придржавао се најчистѣе размере, на нѣномъ лицу, али кодъ своју савршенства форме, была в ладнокрвности. Ништа нѣ могло потрети ове юнонске черте.

Юниа была в едина кѣрь едне одъ нај-благородныя породица у Риму; нѣнъ отаць, князь Романьола, было в у великомъ уваженію, познатъ као строгъ, ал' безпорочанъ човекъ. Онъ се нарочито показао при извршеню некогъ дѣла, кое в важно за отечество было и обште користи тицало се. Кадъ бы га потражили наши бы га, али морали су га тражити, ерь обично тражили су такве горде благороднике, кои свое достоинство познаю. Допадљивость и улагиванъ нѣ была нѣгова стварь, ерь в учтиве нраву быо. Папа Павле III. узвисіо га в на велико достоинство римске владе а Карль V. обдаріо га в знакомъ римскогъ благородника, т. е. грбомъ, на комъ су три црвена крина кастилянскогъ благородства начертана была. Ова одличія обрадовала су княза, ал' не тако изванредно: нѣгова гордость нѣ ни внимала на нѣи.

Подобна отцу быяше Юниа. И она в была горда. Често се говорило у Риму, да в она тайный секретарь свога отца, а нѣ се знало, да ли она ради съ нѣмъ, и да је, кадъ се на вратима кабинета отчевогъ появила, каково важно дѣло са зрелости рѣшила. Страни владатели, а тако исто и нѣови посланицы гледали бы најпре у натмурено или весело чело Юниа, ако бы хтели поуздати се, да се оно, збогъ чега су дошли, изврши, и да у намѣри своіой успѣду или не. Еданъ гнѣвливыи погледъ княгинѣ застрашіо бы, разсуђуюћий пробудіо бы надежде; доле спуштеныи ослабіо бы ове надежде, а отвореныи и слободныи учиніо бы срећнимъ. Смешей се никада нѣ се могао примѣтити. Пре бы се такавъ на Паласъ-Атене помислити могао.

Павле III. ступіо в на папскій престолъ клизавомъ ногомъ и несигурнимъ погледомъ. Немаяюћи поузданости, гледао в увѣдно поредъ свогъ узвишена и свою пропасть. Чинило му се да се земля подъ нѣмъ колеба и нѣ се поверавао никаквомъ сигурномъ кораку къ дѣланю. Изъ тавне узкости манастирске келіе изишавши,

160 нѣ се навикнуо, да великій и слободанъ погледъ на способность людій баци, и нѣговъ духъ придржавао се простогъ и сиромашногъ реда. Романьола быяше му подпора и помоћ. Гордость и продрзливость овога човека продрле су дубоко у сердце овога старца, и решили га на одважна и ревностны дѣла. Али было в магновенъ, кадъ му в овай наклонѣникъ тако исто подзрителанъ быо, као што в и на савъ светъ подзревао; и овимъ знацима слабости ползовали су се княжески неприятели да га у провалу сурваю. Планъ имъ неспадне за рукомъ, али толико успѣду, да в Романьола чрезъ посланства че-шће личногъ саобраштая са напомя лишенъ быо. И то в нѣима было одъ велике користи.

Но, оставимо све друго а обратимо се Юниу; ерь она ће исключительно предметъ нашегъ овде излаганя быти. Она свога отца нѣ оставляла. Кадъ бы га послали у Шпанію, у Француску или къ едномъ ма комъ одъ малы италиански владателя, она бы га увекъ пратила. Тако видимо в садъ, у почетку наше приповѣдке, у двору у Ферари, гди су се тада три славна мужа находила: Аріосто, Аретино*) и — Тицианъ, истина младъ, али женіянломъ ствараню своіомъ кичицомъ славанъ вештакъ. Може свакій себи представити, каквимъ в упечатленіемъ свима поетскимъ естествама снабдѣвено появленъ ове кнегинѣ на нѣи првый путь подѣйствовало. Сви тројца рѣше се, да іой се улагиваю, али наѡше супарника у Херцогу, кои се пожурио, да наклоность нѣногъ отца придобіе, како бы и нѣо лакше на свою страну приволео. Но богиня на своимъ побѣдоноснимъ колима стояла в непоколебима, нѣи в силазила, да едного одъ овы избере. Славный певачъ „Орланда“ бадава в по целу ноћъ подъ прозоромъ палате узъ цитру певао' найумилнѣе песме, кадъ нѣе никаква одзива, никакво пониженъ гордости нашао. Тицианъ пакъ трудіо се, да бы баръ портретъ нѣнъ, кои бы у тайности сниміо, свршити могао, али ни ову наклоность нѣе придобіо; и Аретинови најлепши сонети останае безуспѣшни. Само Херцоговой учтивости показивала в доста ладно предусретаѣ, али то в више важило за дипломатию, него за любовь. Очаяваюћи збогъ ладнокрвности заключи Аріость да се посѣте окане, Тицианъ предузме теологичну тему и измала соборъ црковны учителя, кои се о неосверіянномъ зачетію св. дѣве Маріе разговараю, само Аретино, opakій и притвореныи Аретино, уврећенъ, што себе одбіена види, остави, истина, предметъ пређе свое любви, а садъ свое мрзости, али нѣе хтео пропустити прилику, да се неосвети.

Князь остави дворъ одъ Фераре са своіомъ кѣри. Аретино пратио га у Римъ. Онъ се показивао тако дружелюбанъ, каквий се само пожелити може. Пуњъ духа, оштроумія, свагда готовъ, слушати и одговарати, увекъ добро расположень и пуњъ вниманія спрямъ оны, коима се обвезателнимъ показати жели. Едномъ речи, быо в окретанъ, каквогъ в редко наћи, онъ в гледао предъ собомъ најпространіи горизонтъ, па по-

*) Славный италианскій класикеръ 16. века, кои в сатире, сонете и т. д. највештѣе стварао.

чемъ га чувствованъ и раздражливость нѣгове савѣсти нѣе сужавала, обратіо в томъ приликомъ свое мисли и тамо, куда око чести-тогъ човека недопире. Притворность вирила в изъ найдублѣгъ свитка нѣгове душе, и ако в ведро чело и веселу наравъ показивао, имао в узрока веровати, да она тако исто съ небомъ као и са земљомъ добро стои. Онъ, кои се пера латио, да извикане ликове Юлиа Романо-а тако опише, да черте, кое перо повлачи, іоштъ превазилазе оне, кое в плайвазъ предозначіо; кажемъ, овай човекъ стварао в, кадъ в хтео тако дражестне идиле, да в оне сама невиность съ радосћу читала. Юниа знала, шта онъ притяжава, и радо га в имала за садруга, само не за любезника, но будући се Аретинъ овогъ већъ быо одреко, то га в Юниа наградила съ тимъ, што му в показала, да бы се они двое яко саглашавали, кадъ бы се пресуда само надъ книгамъ, людма и стварма изрицала.

„Она в ѡвао,“ писао в онъ Аріосту, „али я ѡу в моимъ ногама подврѣи. Я или она — еданъ одъ насъ двое мора побѣдити. Никада нѣедна женскія нѣе ми тако много посла задавала, као ова — но мора ми платити. Я мыслимъ о моіой освети, као поета о своемъ стиху. Седимъ по целу ноћъ проводећи време у тайности, и што в дужа, тимъ ми в милія. Сиромашный Аріосто, кои си мыслио, да ће ову женскію лепъ какавъ стихъ побѣдити! Нуждна су друга ередства — да она падне. Што се тиче првогъ я самъ већъ примѣтіо, да са своимъ положеніемъ нѣе задовольна, она оће да независиміе живи, него што в кодъ отца, кои в разнѣжи. То се само удабномъ учинити може. У толико в познаемъ. Садъ в нужно мужа наћи. Гледају ме-ѡу мое ученике. То нѣе прва женска, кою я изопочавамъ! Распитайте, пріятелю Аріосто, за некогъ познатогъ ми Бернарда, мора быт', да се у Неаполю бави, ако у Албанской планини коекуда нетумара. Ерь чимъ самъ га се одрекао, лишеть в быо свакогъ средства, и одъ пандура быо в гонѣнъ. Пишите ми, шта будете о нѣму дознали. Одавно самъ се трудіо, да овогъ младогъ човека изведемъ на путь спасенія, за мою цѣль; али было в све узалудъ и я га пустимъ да своимъ путемъ иде. Жао ми в, што самъ съ одважьемъ тако убрзао, требало в да самъ дуже изчекиваю; но жица, коимъ самъ привезивао, да га по воли савіямъ, нѣе хтео пріонути, я быя нестрпеливъ, што ми другчіе неможе быти. Лица се нѣговогъ іоштъ опоминѣмъ. Онъ в у свему мѣру превазилазіо, продрзливъ и необузданъ, али притомъ послушанъ ми в. Видимъ у колико се дав поправити. Пре свега мора се изъ бла-та извући, у коме в сада запао. Такавъ намъ нетреба.“

После неколико неделя пише му Аретинъ опеть:

„Што ми о Бернарду пишете, добро в. Онъ в дакле быо уваженъ и на галерію преданъ. Заповедникъ, коме сте вы мое писмо поднели, мой в пріятель и благодарносћу ми дужанъ, будући самъ га едномъ одъ опасности избавіо, брзо в

израдио, као што самъ желіо, и учишио е на руку те е Бернардъ умакао. Садъ љу се съ нѣмъ састати и настављати га. Небуде ли за овај посао способанъ, да љу га у папину службу, одакле ће ми као увода о оима явљати, одъ кои се у нечему плашимъ. Надамъ се, да ће ми се желя испунити. Вы ми пишете, любезный брате, да тогъ дечка за тако лепогъ неналазите, као што самъ га вамъ описао. Дайте му, нека фини генуеску калифу обуче са златнимъ ланцемъ о врату! Нѣгове црне запуштене коврчице, нѣгове црне пламтеће очи! Я љу га веѣ научити на вештину, све ово и јоштъ много друго предъ очи му ставити! Къ томе я самъ мужъ. Кодъ Бахуса! на што бы ми было жена познаванъ! Князь ће љи у Мадридъ, па паравно и нѣгова кћи съ нѣмъ, они мораю Карла V. одъ стране нѣгове светости поздравити, и крунисаня ради у Римъ позвати. Князь, кои безъ мене не може живити, молио ме, да га пратимъ. Држимъ себи за честь, што самъ изъ учтивости овомъ понуѣномъ позаву слѣдовао, кои е мени више по жельи испвао, нег' што самъ се надати могао."

По истеченію три месеца видимо Юнію у двору Мадридскомъ. Она е сунце, око кога се све движе. Карлъ, јонакъ свога времена, истина не было тако младъ, али притомъ среѣанъ ловаць у лесотина, трудіо се, да средствомъ младогъ свогъ сына, Филипа, осмеякъ младе Римлянке измамн. Праздници су слѣдовали за праздницима; Шпански благородници светчано су я'али на своимъ андалузскимъ коньма, мыслећи съ тимъ гордый погледъ княгини на себе привуѣи. Сунце одъ Севиле зреле плодове боядисало е своимъ пурпурнимъ зрацима, пламтећи романи подъ балкономъ царскогъ дворца много обманливимъ и любкимъ гласовима у плавомъ воздуху при бледой месечини орили су се. Што е хиляду жена побуѣвало, то едну Юнію не могло. Она остаде ладнокровна, мирна, безстрастна, увекъ мыслећи, како ће кораке отца свога руководити и препоне на нѣговомъ путу укланяти, у кратко, политикомъ се занимала, и кадъ бы себи еданъ часъ одмора сажелила, то бы се опетъ о оной съ Аретиномъ разговарала, съ коимъ е уедно и сонете правила и епиграме справляла. И далъ съ Ариостомъ имао е онъ корреспонденцію. Напоелъдку пише му Аретинъ:

"Разсуди о момъ положенію! Увекъ самъ близу оне женскиѣ, за којомъ самъ до безумія чезнуо, и кою љу садъ съ пута уклонити. Што ми се люведостойнія показуе, тимъ више оштримъ мой ножъ. Пробост'љу е, за време докъ она ништа нечувствуюѣи, смешеѣи се и безбѣдна на мојей страни седила буде. Ладнокрванъ и мыслеѣи идемъ ногу предъ ногу далъ, и негуемъ мое растѣнне, као брижливый баштованъ у велико, почемъ га одъ свакогъ великогъ ветра и страшне олуе чувамъ."

У пратњи посланика републике Млетачке появи се у двору Карла некій Маркизь Пескара, човекъ, кои е на себе умео пазливоесть привуѣи. Высокъ, одрастанъ, съ пристойносѣу княза, даѣо е видъ морскогъ разбойника, кои е светъ,

са хиляду опасности бореѣи се, прошао. Непоклебимо упорство лежало е у нѣговимъ очима и дивљачество вирило е исподъ валова нѣгове кудраве браде. Была е сумня збогъ нѣговогъ долазка, но засведочио е нѣговъ грбъ, да е честанъ и безпорочанъ, и сачланови нѣгове фамиліе налазе су у регистру златне кнѣиге венеціанскогъ благородства. То е было довольно. У оно време, кадъ су многе протуве тамо амо тумарале, сынове одъ отчева неприпознате, нису могли тако точно изпытати. Таква протува быо е и самъ Донъ Жуанъ д' Аустрије. Маркизь Пескара быо е са задовољствомъ примлѣнъ, и Аретинъ одвео га у куѣу княза Романьоле. Юнія не никакавъ особитый знакъ на себи показала, као да се са новимъ пришелцемъ занима, но и пакъ не тако было.

Едногъ дана, башъ кадъ су сатире одъ Лукіяна читали, кнѣигу, кою е Юнія радо читала а Аретинъ у присудству изредно хвалити умео, рече она: „Господине, дайте ми совѣта, треба ли да се удамъ?“

„Зашто? Заръ нисте задовољне съ мужемъ, кога имате?“

„Я, мужа?“

„Да како, вы сте сама такавъ, еръ лепо покривало е лажъ, кое каже да сте вы жена.“

„Вы тражите жену само у слабости.“

„Треба л' у ячини да е тражимъ; нашто смо мы мужевн?“

„То што сте увекъ были; долге сте ячи, докъ какавъ јоштъ ячин недоѣе.“

„Шта му драго; шта бы са супружествомъ? Велики духови уобште никадъ се нежене нити удаю. Они утврѣю за тренутакъ траѣе свезе, кое брзо разкидаю, ако имъ се теретно види. Само простъ светъ заключава супружество, будуѣи е простогъ света заатакъ светъ умножити. Шта изводи философъ изъ тога, да се отцемъ назове? Да ли е онъ, кои свое идее дечомъ назива?“

„Доста! Шта кажете о Маркизу Пескара?“

„О Венеціанцу?“

„Да, о ѣму.“

„Кадъ бы я бирао, небы нѣга пзабрао, онъ се сладбо повинуе п отдае. Да л' е правіо и онъ какву серенаду?“

„Заръ е то нужно?“

„Кадъ онъ на жицы каквогъ срдца жели свирати, морамъ преѣе видити, да ли онъ у жице цитре ударати зна, вели Каталонянка.“

„Я неведемъ оне люде, кои певаю, они мораю говорити или — ѣутати.“

„Последнѣ е свойственно нашемъ юнаку.“

„Кажите му, да данасъ одъ светчаности неосудствуе, коя ће се за честь мога отца давати. То е светчаность разстанка, сутра пугуемо у Римъ.“

„Я љу вашъ налогъ извршити, госпоя.“

Али онъ тай налогъ не извршио. Чимъ су свеѣе по величественной саали почеле разсипати светлостъ, измеѣ' множине оскудѣвао е еданъ, а тай еданъ быо е Маркизь Пескара. Юнія га е веѣ потражила и садъ шане свое поверителю:

„Есте ли га позвали, као што самъ вамъ казала?“

„Госпоя,“ овај ветренякъ предузео е, да едну ловацьку партію, коя е давно уговорена, данасъ издржи. Онъ се извишио.“

Княгиня ништа неогвори; премда е тежко было и найманъи знакъ узбуѣеня на нѣномъ лицу примѣтити, то опетъ е Аретинъ на овомъ читао, да е побѣду одржао. Ово пренебреганъѣ, прво кое е дознала, поджегло е гордость. Аретинъ знао е садъ, да напредъ брже корачати сме.

Светчаность разстанка прѣе, неколико дана јоштъ морале се князь задржавати. Кадъ е сасвимъ на путъ спреманъ быо, появи се царъ, херцога одъ Оловареца подъ руку водеѣи.

„Я долазимъ као просіоць, княгиня!“ рече сильный владатель благимъ гласомъ заштителю подобнимъ. Ево едного одъ мои' првы великаша мога царства, кои средствомъ мене проси вашу руку, Дона Юнія! Оѣете ли достойномъ мужу, кои е уедно и мой пріятель, одказати вашу руку?“

„Ваше величество,“ одговори млада Римлянка, „Нѣгово высочество херцогъ доцканъ е дошао; пре едного сата обручена самъ Маркизу Пескара!“

Какве речи! цео дворъ быо е пораженъ, изванъ себе. Гледали су у отца, а и овај се видіо, да првый путъ чуе ову вѣсть. Меѣутимъ другѣе нису могли чинити него Маркизу честитати, кои е пре херцога одъ Оливарець ту славу пожѣо, а не знао да е единственно онъ за томъ славомъ тежіо. Юнія одржала е побѣду а надъ Юніомъ одржао е Аретинъ.

У Болоньи была е свадьба торжественно проведена, и онда, младый супругъ са своіомъ невестомъ одиутуе у Римъ. У предворю палате Романьоле чуо се следѣи гласъ:

Аретинъ. Познасте ли цело ваше иманъѣ, кое е вама припадало?

Маркизь. Савршено. То су польска добра и готове новце.

Аретинъ. Прво себи задржите, одъ последнѣгъ принадлежи мени половина.

Маркизь. Вама, господине?

Аретинъ. Съ пунимъ правомъ; я самъ васъ изъ блата извуко и онда самъ вамъ прво достоинство а друго ову женитбу прибавіо. Вы знате, да сте принуѣени были лажно име примити, и опетъ су васъ нашли. Были бы погублѣни, да я нисамъ притрѣао васъ спасти. Ваша порода одрекла се васъ насвагда.

Маркизь. Оѣу ли да вамъ за све ово благодаримъ?

Аретинъ. Судите о томе како оѣете.

Маркизь. Дакле я судимъ тако, да вамъ никакву благодарность нити икакавъ новаць платимъ! О, и я знамъ како самъ се у свету владаю!

За еданъ тренутакъ севала е муня изъ ока Аретиновогъ, затимъ рече своимъ уобичаенимъ ладнимъ смешеѣмъ: добро господине, я веѣ имамъ писма командира у рукама о вама. Сутра дознаѣе цео Римъ, да е Бернардо и Маркизь Пескара еднo исто лице.

Маркизъ е попустіо, почемъ зубма шкрипну и мачъ изъ корнице потеже. Садъ е налогъ Аретиновъ извршенъ быо; оно, што бы сада послѣдовати требало, могао е съ утѣшенѣмъ питомцу свомъ оставити.

II.

Седамъ година протекоше и последнѣ сцене ове трагедіе променише се. Мы ћемо садъ имати съ ликомъ посла, кои е вешта рука Тициана створила и на коме херојкиня наше приповедке последнѣи путъ и у савршено обкруженомъ виду нама на сусреть ступа. Мы видимо гордо срце раздерано, дивлю мысао покорену. Но, садъ ћемо историю тога дика овде изложити.

Садъ имамо посао съ Тицианомъ. Ёдно вече седіо е славанъ вештакъ са неколико свои приятели при одной малой части на польскомъ добру кардинала Орсина у Риму, наѣданпутъ јављно му буде, да некѣи жели съ нимъ говорити. То е вѣстникъ едне отѣне господъ, која га позива къ себи. Име ове господъ звонило е вештаку у уво као страню, но опетъ е готовъ быо, да служителю слѣдуе, почемъ е мысліо да свое приятелѣ само за неколико тренутака остави. Онъ буде у одну палату одведенъ и у богато намештену собу самъ остављенъ. Наскоро отворе се врата и една висока, витка господъ, у црномъ покривалу, уђе, стане, и чиняше се, као да черте и ликъ вештака съ особитомъ внимателношћу сматраше. Напоследку узме одну столицу и седне спрамъ госта. Кадъ покривало скиде, мысляше Тицианъ, да е ове благородне, чисте черте лица кое лепоту али и ладнокрвностъ на себи носау, већъ еданпутъ видіо.

„Вы ме непознаете, майсторе,“ подигнувши се, „іоштъ пре десетъ година видили смо се у Ферари.“

„Княгиня Романьола!“ повиче вештакъ.

„Тако самъ се онда звала,“ одговори она.

„Вы сте се удаде?“

„На служби.“

После овы речей наступи кратка тишина. Господъ обори очи къ земљи а на нѣномъ натмуреномъ челу чинило се да се укочено бледло све већма умножава. Напрезанѣмъ одпочне опетъ говорити: „Онда, майсторъ Тициане, желди сте, да мой ликъ измалате, я самъ имала узрока, што самъ ово захтеванѣ, кое е ласкало мојой суети, одбила. Усуђуемъ се садъ васъ молити, да тай ликъ остварите.“

„Я самъ вашъ покорный слуга, господъ. Опрѣдѣлите ми само данъ и сатъ, ерѣ љу се іоштъ за кратко време задржавати у Риму.“

„Изводите сутра рано дођи.“

„Добро. Дакле желите ли еданъ образъ?“

„Не само еданъ. Вы ћете ме у саюзу са св. дѣвомъ Маріомъ, и Христомъ као дететомъ у наручя материна измалати, а я љу као покајница и за опростенѣ понизно молећа предъ Божіомъ матеромъ стояти.“

Тицианъ ніе могао довольно своимъ ушима веровати, кадъ е ове речи чуо. Горда Юніа, побожна! Приятелица Аретинова смирена! Ове ми-

сли могле су се на отвореномъ лицу великогъ мужа читати, ерѣ господъ збуиѣна смућенъ погледъ наново обори доле, и съ обе стране наступи наново мала тишина.

„Оћете ли?“ упыта она.

„Зацело,“ одговори онъ, „само допустите ми да о овомъ задатку мало промыслимъ. Я самъ већъ више господъ предъ престоломъ Божіе матери малао, али управо небы требало, да васъ у покаянню и сокруженню представимъ. Я самъ ове лене господъ тако представіо, као да се побожно съ пунимъ почитаніемъ кланяю предъ Богородицомъ, то е, мыслимъ, довольно. На што пространіе? Ако васъ као Магдалену измаламъ, са сузимъ очима и дрктаюћимъ коракомъ ступаюћи предъ престолъ Богородице, сви ће люди пытати, шта е княгиня погрешила, зашто се показуе у томъ виду предъ Богородицомъ? То су моя миѣнія, господъ, вы чините што вамъ се допада, я се само только радуемъ, што се ваше благородне черте повераваю мојой кичицы.“

Другогъ дана ликъ е быо одпочетъ. Вештакъ овлашный описъ донесе. На овоме видила се мати Божія у колеби седећа съ дететомъ у наручю, а княгиня, праћена служителю у найвећой сыйности ступа у овай благообразный просторъ.

„Нећу тако,“ повиче господъ мало оштро, „Богородица треба на престолу да седи, а я као понизна служавка предъ номъ да стоимъ. Погледайте на ово одело!“

Затимъ скине са себе дугачко црно покривало и стаяше садъ у простой белой альпини предъ вештакомъ, кои се, заслепљенъ лепотомъ и редкомъ озбыльности овогъ лика, дугимъ испитуюћимъ погледомъ на овай образъ задржаваше. Заиста ніе было пониженѣ и сокрушенѣ едне Магдалене, као што е обычно представляю, лежало е сувше непокорности, сувше смућености у овимъ чертама, но то е земна величина, која се небесной кланя. Дивления пуный ликъ, кои е Тицианъ створіо, показуе намъ душевно стаиѣ ове горде, не понизне, но поврећене жене.

Овай ликъ обчино е нашегъ вештака тако да е уместо неколико дана, неделяма остао. У ово време быо е онъ према Маркизи толико искренъ и поверителанъ, колико е могуће было, таквимъ показивати се. Само дубоку тайну, кою е нѣна душа сакривала, ніе дознавао. Губитакъ нѣногъ отца яко ю е опечалио, о мужу, кога е пре неколико година изгубила, ніе говорила, а тако исто и о двома деци, која су наскоро едно за другимъ умрла. Ова обстоятелства докучіо е вештакъ посредствомъ други'. Едногъ дана разговарао се съ номъ, коегъ разговора сдржай неописаномъ грозомъ исполняваше нѣгово срце и, кадъ е поедина казивана ове жене далѣ пропратити пробао, учинише га предъ номъ дрктати. Какавъ светъ гордости, самовластія, дивлѣгъ осветлолюбія и ладне свирѣпости лежи у овой жени? Какво преступлѣніе тишти нѣну душу?

У обште быо е разговоръ о окретности жена, на еданпутъ продужи Маркиза и рече:

„О, именујте ми ма какво страшило у све-

ту, ма какву ужасну муку, какво душу раздираюће укроћенѣ, то е све ништа према судбини жене, која одъ едногъ мужа, на кога она мрзи, залогѣ срамногъ супружества на срдцу носити мора! То е све скупа, што се пониженѣмъ и патнѣомъ назвати може. На што онай животъ неговати, кои е нашегъ живота неприятель! О, вы вечне небесне силе, може ли то другчіе быти да бы у руци ове понижене жене мачъ или отровъ нѣну савршену дужностъ извршио?“ — После некогъ љутаня настави далѣ: „Вы сте ме на мојой высини видили, съ ове высине доле предъ светомъ сиѣи нисамъ хтела и ако ми е какова пропасть претила, я бы самъ е брзо избећи умела. Да љу се съ небомъ помирити, само е мов едино одваженѣ, никаква крайня сыла неможе ме до тога довести. Я љу овай ликъ, кои по момъ налогу малате, у мојой соби метути, и ако ми за рукомъ испадне, те мов срдце побѣдимъ, то љу я понизно, као што овде у овомъ виду стоимъ, предъ подательницу блага ступити и речи; Покаяти се немогу онога, што самъ учинила; нисамъ могла другчіе! Но дай ми мира, найсветія и найчистія измеђъ жена — дайте ми мира — мира!“

Ове последнѣ речи изговорила е тужнимъ тономъ, кои су горде устнице дрктаюћимъ звукомъ произнеле. —

На неколико година после овогъ случая дозна цео Римъ ово ужасно дѣло, сама дѣлательница ніе была међъ живима. Маркиза Пескара, као што су испытыванѣмъ дознали, отровала е свога мужа и децу. Съ почетка подозревало се на то, но положенѣ преступнице и нѣни могући сродници утишали су то, али садъ изиђе на видикъ. Аретинъ — одкріо е то. Маркизу одногъ ютра нашли су мрѣву у нѣной соби. Римъ е свою найлепшу али найкривичнию жену изгубіо.

Ликъ Маркизе Тицианомъ живописанъ добіо е кодъ света уваженѣ, и ако су судбинѣ ове жене познате. И мы, дальни потомци, стоимо предъ овимъ ликомъ сасвимъ съ другимъ чувствомъ, премда познаемо нѣгову историю, као да се самомъ художеству великогъ вештака дивимо.

О Тициану самомъ ніе нужно више ни одну речъ прословити. Нѣговъ животописъ и нѣгова дѣла обште су познате.

П ѣ с м а.

Кажі цвѣте што си главу
Оборіо у средъ Мая?
Зашто мрачишъ свою славу?
Пѣсма т' пита исподъ гая.

Што т' весело лице ніе,
Већъ си тако тужно клонуо
Кадъ и тебе сунце гріе
А Май те е задауо!

Листићи ти кудъ одећу,
Шта ли то одъ тебе быва
Кадъ ты губишъ ахъ, одећу,
Дану ти одъ Бога жива!

Казаћу ти кадъ ме питашь:
„Све што с' дже у висну,
Ко што тамо и ти хиташь,
Мора пасти на низину.

„Време сва створена гони
Тамо амо па и стиге,
К' г' мене докъ незарони
Зефиръ ме у висакъ дже.

Непротивимъ той се судби,
Нити на ню я се тужимъ.
Изреченъ свимъ тай судъ бы,
Зашто и я да с' изключимъ?

„Доста да самъ послужю
Све до мое мркле ноћи,
Цвѣтъ на своме мѣсту быо,
И у друштву и самоћи!

„Буди што ме питашь и ты
Тако честит' чланъ у Роду
Па свомъ циљу увѣкъ хити
Достигнут' миръ и слободу!“

м. с.

Шећерный яворъ.

Постоябина овогъ красногъ шумскогъ дрвета есте Северна Америка међу 43—40. степеномъ сев. ширине, дакле Канада, Новый Брауншвайгъ, Нова Шотска, Манне, Найхемпсиръ, Вермонтъ и Нойвый Йоркъ; но успева по већој части и у другимъ државама, особито на одкосима горе Алегани до њни грана у Георгији. На повољномъ месту буде 80 стопи високъ съ четири стопе у пречнику. На северу горе налази се преко езера Ст. Џонъ у Канади, где е зима тако строга, као у Европи подъ 68. степеномъ сев. ширине.

Године 1734. донесе Колинсонъ шећерный яворъ у Англеску и одъ то доба се често у Европи пресађуе. Тако се налази у Верлицу кодъ Десаево едно таково прекрасно дрво, кое е већ за 60 година, одъ како е посађено, достигло висину одъ 80 стопа. Ово дрво воли стрме, при сенасте речне обале, и висока места съ ладномъ дубокомъ и плодномъ но не одвећ влажномъ земљомъ. Векъ му трае преко 200 година. Ово е дрво збогъ свога шећера врло скупоцено у пределима, кои се починю населявати; напротивъ у населенымъ земляма не бы се мог'о яворовъ шећеръ надметати у цени са шећеромъ одъ ренице и шећерне трске. Съ концемъ Фебруара и почеткомъ Марта починѣ мезгра (сокъ) тећи за 5—6 неделя; доцнѣ манѣ има шећера и неће да се стврдне. После суве и ладне зиме дае дрво више мезгре, него после влажногъ, променљивогъ зимногъ времена. Количина шећера одъ едногъ дрвета износи 2—4 фунте.

Еданъ сатъ у турской судници.

Мы дођосмо на диванъ еданъ сатъ пре, него што Аслан-паша аудіенцію даваше. Вѣстникъ кои е послатъ, да насъ спроведе, каже, да ћемо пашу у канцеларији надзирателя наћи. И заста

нађемо га тамо, гди на колена чучаше, увѣнъ одѣномъ свога достоинства.

„Кошъ булдукъ,“ повиче нашъ вођа, Серимъ Бай. „Буюрумъ!“ рече паша.

Затимъ понуди насъ сести, и мы по њювомъ начину седнемо. Чибукъ съ дебелимъ тачкумомъ и сыйнимъ угљномъ распалѣнъ буде намъ пруженъ, кои са муселманскомъ безчувственности и ћутанѣмъ исто тако пушисмо, као паша.

„Како сте?“ упита га напоследку Саримъ.

„Гидила, ефендимъ“ (врло самъ болестанъ), одговори паша, свой дебелимъ зашилѣный Ылибаръ изъ уста мало изтргнувши.

„Минъ, Алла!“ (то нѣ Божія воля), повиче Саримъ.

„То е истина!“ одговори паша.

Дуго ћутанѣ само пушенѣ чибука прекинуло е.

„Шта сте предузели за посао?“ упита Саримъ после дугогъ ћутаня.

„Бошъ!“ (ништа!) одговори паша у исто време димъ пустивши.

„То е — зато е онъ болестанъ,“ проговори кадія, наставникъ, кои у одсутствию паше право даваше. „Мой господаръ е господаръ а я самъ њговъ робъ. Заръ немамо каквогъ бездѣльника, кои бы бокшаликъ (новацъ изъ времена Маиуда) лажно копирао?“

„Бенезеръ, вы сте еданъ магарацъ, кадія,“ быльше пашинъ одговоръ. „Машал'ла, кодъ такове парнице колико има добитка? Дѣло се ненаграђуе. По свой прилици грчкий бездѣльникъ све свое новце на себи носи (т. е. онъ нема ништа). Наша е каса мала, и мы потребуемо тужителѣ и обтужене, кои свое суѣнѣ изъ пуње кесе могу платити. Тога ради кажемъ вамъ јошъ еданпуть, да сте магарацъ и синъ магарца.“

„Исто тако еданъ богатъ паша принуђенъ е,“ неупитавши за изречену му породицу, „да помоћ одъ любимца падишиногъ, вашу помоћ, мой господару, испроси. Я знамъ, да е онъ богатъ, као краљ Харуунъ, и њговы новци свуда тумараю, као смокве!“

„Чокъ, чай,“ (то е много), одговори Асланъ. „И вы мыслите, да ће онъ новце после смрти оставити?“

„Мой господаръ е мудрии, него какавъ карабашъ. Њгово оштроуміе допире до средоточія свію стварій, и ништа нѣ сакривено предъ њговимъ очима. Дакле тако е, као што е мой господаръ рекао.“

„То е добро!“ одговори паша. „Мало е оно новаца, што е оно малъ у сокровиште ушло. Иншал'ла (уздамъ се у Бога), да е то тако, као што сте вы казали, Бенезери. Почитаніе къ правичности мора пасти, иначе небы никадъ такове поклоне добіяли. Бокша или анали (марама или огледало), држи се садъ за одговараюћу милостиню заступнику господара одъ три мора. Но садъ напредъ. Време е. Ђелъ! (оди!).“

Паша съ великимъ напрезанѣмъ усправи се на ноге, при чему два нефера*) одма га подъ

*) Нефери су люди особите, намишлѣне чистоте и бистринѣ. Они носе женску косу по врату и плећима.

мишине увате. Кадъ су га ови као какавъ светнякъ или лутку усправили, подупирали су њакогъ се и помагали су „любимцу падише“ колико е могуће напредъ корачати. За њимъ ишли су 6 гаридаста съ еднимъ офицеромъ, осимъ тога њговы мачо-носацъ, њговы заповедникъ надъ ошима, кои му кафу приготовляваю, огледало и кесо-носацъ чибуконша, два япунце-носаца, одъ кои еданъ носіоцъ великогъ япунцета, поглаваръ конюшнице инспекторъ, надзиратель, извршителъ и вешаръ и јошъ многи други поднижи служители.

Полагано и торжественно спусете га нефери на мекомъ доле простромъ ястуку и софи дивана и то у зачелю суднице. Множина тужителя и обтужены, коя на улазку съ обе стране стояше, склопи руке понизно на прсима, затимъ разширене подигнувши руке къ лебу простре се на землю додирући е челомъ. Служители на вратима стоѣћи вводили су люде, да окраякъ пашине альпне любе. Али паша быльше врло милостивъ и благъ, и пріятельски приступаюћиха руку пружаше. Свакій са страхопочитанѣмъ примаше ову силу руку, сагне се и за еданъ тренутакъ мете е на чело.

„Ла' илла' ель иль л' Алла! Мухамедъ иль резуль Алла!“ (Нема другогъ Бога, осимъ едного Бога, Мухамедъ е пророкъ божій) повиче секретаръ судейскій певаюћимъ гласомъ. „Алла' Шекіеръ! (хвала Богу). Цела земля мора доћи за правду у ово приѣзжиште предъ око сенке падишине. Нека садъ сви правду захтеваю, нека моле и мораю милость получить!“

Кадъ е секретаръ ове речи изговоріо, еданъ старый Турчинъ са седомъ брадомъ изиђе изъ множине, корачаше брзо преко саале докъ недође до празне средине, гди се баца на колена изрекавши трипуть ове речи: „Правда! правда! правда!“

Секретаръ разшири пергаментъ на колону умочи перо у дивитъ за поясомъ и држаше приготовљено, да речи огледала правде напише.

„Ко виче за правду, говори! Мы чуемо!“ рече паша.

„Нека буде животъ мога господара, као сила њгова, безконечна, а сенка непорушима!“ повиче старый Турчинъ. „Позивъ могъ господара допр'о е до капиѣ Ель Маср-а (Каиро), а светлостъ њговогъ оштроумія открива тайну, сакривену и у самой мрачной по' ноћи. Тога ради дошао самъ, я Сулейманъ, бакалинъ предъ диванъ јули, да рѣшеніе тужбе одъ падише противъ Ибн-а Шайтанъ Кахууръ, црногъ роба, кои ми е касу у момъ одсутствию однео, добіемъ.“

„Добро. Ты ћешъ имати што е право. Но нисамъ ли я као падиша самъ сунице правде и заштита свега?“ упита паша.

„Таибинъ! таибинъ! (зацело! врло добро!),“ повичу званичници близу њга и плѣскаѣ съ похваломъ заори се по целой саали.

„Мой господару, паша,“ настави старый Турчинъ, „безъ сумнѣ вы сте говоръ Сулеймана разумели, кои царску есенцію зготовлява. Я самъ свойства добро миришући растѣнія монимъ знанѣмъ изпытао, почемъ самъ све учене овогъ рода

сабрао. Сво знањ Франка ест сама прашина према сунцу мога знања, о свима благовонимъ есенцијама. Пре неколико недеља после толикогъ труда пронађемъ нову есенцію, кое преимущество све остале есенције подъ небомъ уедно скупљене превазилазашъ. Еданъ едитый потеглай быо улазакъ у рай. Едно стакленце само отворити, давало е толико милине, као обаћанъ свою неверны у веру. Она е была створена изъ духа ружичногъ, и ко бы помприсао, тай бы више времена потребовао, да одъ усхићеня къ себи дође. Овай овде, синъ едногъ несрећногъ отца, украо ми е то едно едито стакленце ове есенције, кое као мало зрно грашка быяше, продао га едномъ лукавомъ Франку, кои природу ове есенције одкри и садъ по момъ начину прави. Овай Кахууръ, лишю ме найвышегъ харема найвыше хуріе у раю и найвыше милине и сладости.“

„Кахууръ некъ дође!“ заповеди паша.

Црныи Шубіянацъ быяше као пораженъ. Дрктаюћи простре се на землю молећи за милость. Али на заповестъ пашину одведу га у еданъ угаль, привезу му голе ноге за едну мотку, кою двоица држау, за време докъ слободнимъ рукама дебеле кожне канше извукосе, да променливимъ начиномъ дебеле табане туку. Црныи дрекао е страшно, преврташе очима ужасно поджући се са землѣ и превіяюћи се, грицкаше и воктима гребаше. Оба служителя правде продужавау свой посао мирно, да ноге кривца уштаве, докъ паша нѣгово темумъ! (доста!) невикну. Црныи быяше сада ослобоженъ и на рукама пузећи изиђе наполь.

Садъ появи се еданъ старый Еврей и одпоче свою тужбу: „Я вичемъ за славу истине! Заръ љу се бадава позивати на свемогућегъ пашу, коєга е дисай у ноздрвама нѣговогъ роба? Я самъ трговао съ непристойнимъ Гркомъ Ангюломъ.“

„Ангюло нека дође!“ повиче паша. Еврей продужи:

„Я самъ съ нимъ погодіо, да му продамъ два завежляя мое найфиніе бокше за —“

„Ели љумрукъ ва ныи плаћенъ?“ прекрине му паша говоръ.

„Мудрость огледала правде ест чудотворна!“ повиче Юда. Све тайне леже предъ нимъ као земля око подне предъ сунцемъ. Ко може што сакрити изпредъ сунца свою знања? Небы л' быо лућий одъ едногъ пса, кадъ бы желіо што предъ тѣломъ Авраама сакрити, я, кои самъ мани и одъ роба у нѣговимъ очима? Я самъ однео мараме у армицію, али намикъ, коме љумрукъ плаћамъ небыяше ту. Я покажемъ мараме нѣговомъ секретару и кажемъ му, да већъ едногъ купца имамъ за ныи, а љумрукъ љу касніе платити.“

„Латиша,“ повиче паша секретару, „пиши да еврей 100 гроша за казнъ збогъ избегаваня љумрука платити има, а Ангюло Гркъ 50 гроша збогъ куповине еснапа, за кои љумрукъ ніе плаћенъ. Гди си купіо мараме, неверный?“

„У Базару,“ тужно проговори Чивутинъ руке склонившы.

„Дакле у вароши. Латиша, пиши, да Еврей

осимъ тога іошъ 100 гроша платити мора збогъ забранѣногъ тогъ еснапа у вароши. Еврею, твоя е стварь свршена. Но не! Латиша, пиши, да Чивутинъ іошъ 100 гроша аваня збогъ безосиовне тужбе плати. Садъ е свршено.“

По обштемъ дозволено окренувши се старый Еврей изиђе наполь изъ садѣ, у кою садъ еданъ служитель уведе едну одъ оны жена, кое се у турскимъ варошима гомилама као покућарке съ цвећемъ, чаролиама, мирисима и тайнама за харемъ налазе.

„Шта е скривила та жена?“ упыта паша служителя Сайдера.

„Ништа,“ одговори жена, „ништа, ефендиманъ (мой господару).“

„Ова жена,“ рече Сайдеръ, „више пута е збогъ кривце кодъ суда была. То е позната Сайнипъ Ханушъ.“

„Шта е учинила?“ упыта паша.

„Ништа, ефендиманъ,“ одговори она слободно. „Сайдеръ баца кривцу на мене, што е кѣрь одъ едногъ камала разставіо, коя е извѣстие вести у харемъ Сараф-паше крадомъ доносила.“

„Нисте ли друго што учинили?“ упыта Асланъ.

„Засадъ ништа, мое око! Немогу одрећи да самъ пређе такове услуге едномъ сикдалу (младомъ господину) у вароши чинила. У најболѣмъ харему продала самъ адіѣаре, съ речма страсти притомъ одъ златногъ пра'а на ружичнимъ листиѣма. Я самъ —“

„Машала, она говори о стварма, кое су за уво несиосие. Шта ћешъ съ овомъ бош-женомъ?“

„Дакле кажите слободно,“ рече непоколбимо Сайнипъ. „Но видите само, ефендиманъ! Сайнипъ зна діамантъ одъ углѣна разликовати и лажный гивѣ одъ праве страсти. Погледайте какве драгоцѣне ствари имамъ у моіой котарицы! свилене шалове, обкружене лобавнимъ баладама Хафиза са златнимъ словима, ситнице изъ Аравіе и дальны' земаля преко мора, ликове съ рамовима, пуне срдачногъ изливаня и каламе (пера), кои речи, ако су тайно написане, тише дшу, као мирисъ одъ руже, ките цвећа за обрану противъ рѣвагогъ ока, волшебна изреченя, прстегъ и амулетъ и — имамъ вамъ особито нешто препоручити, ефендиманъ, едно сандуче са есенцијама и пріятнимъ пићемъ, са волшебномъ силомъ, кое, ако на землю преко ноћъ при опаданю месеца отворено поклопите, свакогъ ютра наћићете по 100 гроша.“

„Ишчала, ваша е тайна достойна, да се научи!“ повиче паша.

„Ефендиманъ, мое око, ево га!“ рече жена почемъ му сандуче горе пружи.

„Латиша!“ викне сада паша, „пиши: Сайдеръ мора 50 гроша платити за казнъ, што е лажну тужбу на ову Мухамеданку донео.“

После овогъ изреченя светила правде, породил се великий покретъ у саали. Една млада госпоя у израдномъ оделу изиђе наедапуть изъ споредне собе и стане на средъ саале.

Паша и сви нѣгови званичници крадомъ

бащше погледъ на ово дражестно створенѣ. Нѣне црне велике очи сіяюкао жаркій пламень, збогъ чега лепотице отжѣногъ рода на пропасть свога здравля купую бунике за употребленѣ. (И арсеникъ дае очима чудновату сійность, као што то многе енглеске госпов знаду и доказую.) Нѣни обрашчићи съ црвенимъ ружицама на среди бели и мермерисани блистау се исполь нѣногъ покривала белогъ яшмака. Дугачки рукави фереце быяу заврнути и одкривау округле алабастру подобне руке. Еданъ венацъ одъ бисера и цвећа везивао е едну часть нѣне скоро слободно перяюће, ковчаште, црне косе, и то у дражестномъ разнообразію по белимъ плећима.

„Саламъ алейкимъ!“ рече она безъ икаквогъ знака понизности и робства и продужи заповедаюћимъ, подигнутимъ прстомъ: „Паша, я захтевамъ вашу обрану противъ могъ супруга!“

„Ишчала!“ повиче овай. „Жена нема право да се желяма свога мужа противи, изузимаюћи случай слабоумія и свирѣпости. Онъ е нѣтъ господаръ а она сирамъ нѣг' ништа, іошъ маиѣ одъ ништа у нѣговимъ очима.“

„Валла!“ повиче лепотица съ увнѣс подигнутимъ прстомъ. „Онъ е занста свирѣпъ и слабоуманъ, кадъ тако са своіомъ женомъ поступа. Я самъ іошъ као девойка имала едну робиню, Салду Ханумъ, кое доведемъ са собомъ. Онъ е поче гледати безобразнимъ окомъ. Тога ради уклонимъ е одавде и пошлѣмъ моіой пріятельцы. Али онъ е наѣе и доведе натрагъ.“

„Зашто му нисте показали љонъ ваше мѣстве?“

„Чинила самъ то, мой господару, и имала самъ волю, кадъ ій у додиръ са нѣговимъ ушима доведемъ.“

„Гузель! гузель!“ (врло добро! врло добро!) повиче паша, докъ лепотица едну потезку кесу извади и горе му пружи.

„Ако и више треба,“ настави она, „нека се средствомъ секретара изврши. Овде нетреба, да штедимъ.“

„Гузель! гузель!“ повиче паша іошъ едапуть и настави далѣ: „стварь е озильна, кадъ една жена спокойна и безазлена, као што се вы видите принуђена буде, да љонове нѣне мѣстве до ушію мужа принесе. Но нашемъ спокойству и смиренности гледаюћи видимъ, да имате право. Я љу едну цедулю послати нашемъ супругу, коя ће му право показати. Доклегодъ любиманъ падише у суду засѣдава, нетреба ніедна жена неправду и увреде одъ мужа да три.“

Лепотица учини му едно милостиво пуно достоинства „Саламъ,“ паша на то одговори; и гледаше за тихо корачаюћомъ. Потомъ рече, да е уморанъ, и да далѣ право изрицати неможе. Онъ предаде дакле далѣ одправлянѣ правосудія за овай данъ а тако исто и свое мѣсто кади. Одъ свои нефера пола воћенъ пола ношенъ, а одъ званичника и служителя обкруженъ, врати се паша ніяюћи се и поведећи се натрагъ. Мы нѣасмо за нимъ довольно научени и наставлѣни у турскомъ одправляню правосудія.

Кантонъ.

Недавно освоенный Кантонъ, пише некій путникъ, съ коимъ хемъ читателѣ упознати, самъ же показати, да су Англезии при своемъ ограниченно, коме су себе собственомъ уговоромъ одъ 1843 подвргли, саобраштай трговине довольно имали и средствомъ овы себе лепоколебиму мошь и упливъ на цивилизацію и изображенъ придобили. Али овай честный плафелый путь не быо выма поспѣшанъ. Они су хтели убрзано, дакле преваромъ и силомъ помоху трошка свои муштерия обогатити се.

Кантонъ, цетаюа, приморска, трговачка и престодна варошь едногъ готово независимогъ вицекарала. простире се, као Лондонъ на Темзи, више миля одъ ушћа реке, Чукянга, на равници дужъ обале. Изъ мора улазе лађе крозь Анзон-Бай измежу кршевиты предгория у пространу реку, на којой голятека варошь лежи. На обали подижу се села и вароши, по реки пакъ у множини плове чудновате хинеске лађе и чамцы. Овай готово правоуголный сандукъ са три греде у место на среди катарке, изъ више спратова саставиенъ се дае видъ куће одъ карти у већой мери; намоловани пакъ зелени змаеви са крова вымъ клюновима, као кровь пррене заставе и ве-

трила и два напредъ велика измадана ока производе у гледаоца смешно упечатленъ, и чини се као да е пловидба у првомъ постанку. И опеть Хинези упуштаю се далъ у море, него некада старый или касниѣ какавъ народъ! Дакле нису деца у той вештини, ерѣ хинески корабль-строители много болъ американске и енглеске лађе, барке, шалупе и т. д. построяюу, него найславнии наутски архитекти у Невюрку или Лондону — али само за стране и то к дъ на-руче. Четвороуголни сандуцы су кодъ Хинеза стара правидность, одъ кое се неудаляюу. То е баснословно съ нимъ уроженю. Чамцы Мандарина, кои съ енглескимъ заставама непрестано рѣкомъ плове, пресецаю съ нѣовы скоро 20 весала воду тако, да често и одъ найболъгъ пароброда брже иду. Овима се горди Американцы яко диве. То дакле не вештина, него традиция, обычай, навика, коя овай смешный сандукъ за трговину посвећава и необходимо нужнымъ чини.

Далъ дужъ реке на бреговима и кршевима протежу се тврдиы (за заштиту одъ различны канала и споредны река) врло знаменито у предной части провинцияны поява. Зелени брежульцы окићени засафенимъ дрвима, у висими и ширини обдѣлане далъ, кое срединомъ кривудая,

густе шуме непосредственно на узвишенимъ обалама, обкружене ходнициа одъ гордогъ палмовогъ дрвећа, на води направлѣне куће за обитаванъ и за различне цѣли радности, читави редови и удвоени редови малы чунава на обалама урефени и велика множина лађа, чамца, чупова, лакоокретница и шта ти я знамъ каковы има у изванредной величини и виду. конопцы, дугачке и узке заставе ветрила и бандере а иреко тога недогледимый лабиринтъ различны графа и людий — све то скупа юштъ не Кантонъ, него само Вампоа, рейда*) Кантона, гди одъ много стотина година долазеке и са добиткомъ олазеке стране лађе Енглезима, Американцима, Холандезима, Португалцима и т. д. показую, да Хинези радо тргую и нѣгове драгоцѣне изобилне робе нама за подкрепленъ и лепо разкошество служеке (чай и свила!), съ радостху са западнымъ плодородиѣмъ меняю. Кадъ бы притомъ странни господари се честнымъ трговачкимъ добиткомъ задовольни были, у место да крадомъ уносе и варяю, то бы се Хина на природномъ и законообдѣланомъ путу сама собомъ савршено развила. —

*) недалеко одъ обале лежеки предѣлъ у мору, гди лађе безобдно на лентеру лежати могу.

(Свршетакъ слѣдую.)

ЕРАКЪ И ПЕТАКЪ.

Еракъ. Ала самъ ти чудно сниво.

Петакъ. А шта си тако чудно саяю?

Еракъ. Саяю самъ слецу жену, коя е у десной руци мачъ, у левой теразию имала, одъ кое една чашница сасвимъ доде стаяше, а друга люляше се горе у высини.

Петакъ. А есу ли чашнице быле празне?

Еракъ. Нису; у оной наниже видю самъ златну столицу, кою снажна двоглавна птица са крилма своима покрываше; у другой опазю самъ неко створенъ, кое е имало седамнаестъ глава, одъ кои ий е една съ единымъ окомъ нависила. Ногомъ газило е ово створенъ поломленъ оштаръ бичъ, но у руци држаше другу, истина доста накићену, али ипакъ оштру камцию.

Петакъ. А е ли могло седамнаестглавато створенъ равновесие достигнути.

Еракъ. Юкъ! Истина, трудише се што може быти, да то учини, и узеше за ту цѣль сѣсетъ тешки параграфа у чашницу, али све бадава; чашница са столицомъ не се ни помакла.

Петакъ. Што си юштъ видю у сну?

Еракъ. Видю самъ юштъ и силногъ лава, кои е био са седамнаестъ златны звездица накићенъ, и на комъ се видило, да бы могъо лаской чашници у помохъ притећи, али га е створенъ са оптримъ камциомъ отерало.

Петакъ. А шта е радла слепа жена?

Еракъ. Ништа; на срдцу стояше юй ликъ некогъ старогъ сокола, кога е лавъ са тужнимъ, али умилитимъ окомъ гледао.

Петакъ. Башъ е то чуданъ санъ, моли ху мою куму, бабу Чаву, да ми га толкуе, па ху ти казати, како она о нѣму суди.

ДОМАЊЕ И СТРАНЕ НОВОСТИ.

Земунъ. Господична Милица Стоядиновичъ, любведостойна наша песмоторка, прешла е юче преко Земуна у Београдъ. — Пре некій данъ прошао е покрай наше вароши паробродъ „Юно“ са мртвимъ тѣломъ негдашнѣгъ княза влашкогъ Штирбеа.

— Дописникъ нашъ пише намъ изъ Подричъ подъ 18. Мая, да е тамо киша одъ 8. до 18. о. м. скоро еднако падала, кадкадъ и тучомъ праћена, и да е збогъ тога и изванредна ладноћа наступила, што польскомъ раду не мало смета, и да усебе хрѣва напредую.

† Београдъ. Као што стари приповедаше, да у своемъ животу нису таково люту зиму, као ову прошлу, запамтили, тако исто веле и за Май месецъ, коме име Марта ове године даю. Време не само што е променливо, частъ кишовито частъ ветровито, него и тако ладно, да се юштъ несмеду зимни альина ослободити. Пре некій данъ башъ смо се снегу надали. Велика

же срећа за люде быти, ако се после овако рѣвогъ времена какова окужна болестъ непояви. — Идеа она, коя се ланске године у главама неки' учены' людий породила престронти школе у Србији т. е. гимназию у лицеумъ, и коя е само опаснимъ общепознатимъ догађаѣмъ прекинута была отворити се, опеть се появи. Разна су мнѣния предлагана; одъ кои една да се седмый разредъ укине, и оба одѣленя лицеума у едно цело спое састоеке се у 5 година; друга, да се осмый разредъ заведе а лицеумъ као цело у 4 год. состои, захтевала су; еле по свой прилици последня же одржати побѣду, почему више гласова имаю на свою страну. — Къ пароброду „Диана“ придружили су се юштъ два, кои же, имаюћи своя опредѣленя, србскомъ страномъ пловити. — Данасъ башъ приповедю ми еданъ Бошнякъ (Србинъ) слѣдуюћий у Босни догађай, кои нисамъ могао пропустити, да истый читателыма нашимъ несаобщитимъ: У е-

дномъ селу успротиви се нешто еданъ Србинъ Турчину, кои последнии науми овогъ у судъ везана одвести, па почему не могао самъ, то се — као што се увекъ тамо може наћи што-но наши кажу улицица турска — нађе и еданъ Србинъ, кои съ найвекомъ ревности, да бы Турчину уговео, стане кривца везвати. Сынъ овогъ последнигъ одъ 15 год. бывши, гледаюћи то неправично поступанъ съ нѣговимъ отцемъ, а одъ кога него одъ брата Србина, дочена оружъ свога отца, и улицицу свали мртва. Турчинъ полети садъ са юштъ неколицинма за дететомъ, кое е почело бегати, но ово почему изъ пушке свали юштъ едногъ Турчина, изчезне осталима изъ вида у шуму. У истомъ тренутку появи се юштъ еданъ подобанъ гореспоменутомъ Србину, кои науми детету спреда заћи и онако уморно уватити. Али смѣлость и хитрость не дала детету у оскудицы танета очаявати, брзо одкине пуце казайно съ елека стрпа у пушку и тогъ трећегъ

